

Ομιλία του Προέδρου του ΤΕΕΣ του Πατριαρχείου Μόσχας Μητροπολίτη Βολοκολάμσκ Ιλαρίωνα κατά την παρουσίαση της πολωνικής μετάφρασης του βιβλίου του Αγιωτάτου Πατριάρχη Μόσχας και Πασών των Ρωσιών Κυρίλλου «Ελευθερία και ευθύνη: αναζητώντας την αρμονία. Τα ανθρώπινα δικαιώματα και η αξιοπρέπεια του προσώπου». (Βαρσοβία, 23 Ιουνίου, ώρα 4 μ.μ., Χριστιανική Θεολογική Ακαδημία)

Εισαγωγή.

Πρώτα από όλα ευχαριστώ όσους συμμετείχαν στην προετοιμασία της πολωνικής έκδοσης του βιβλίου του Αγιωτάτου Πατριάρχη Μόσχας και Πασών των Ρωσιών Κυρίλλου με τίτλο «Ελευθερία και ευθύνη: αναζητώντας την αρμονία. Τα ανθρώπινα δικαιώματα και η αξιοπρέπεια του προσώπου». Στο γεγονός της έκδοσης του βιβλίου διαπιστώνω το ενδιαφέρον των διανοούμενων Πολωνών να γνωρίσουν τη ρωσική θεολογική, ιστοριοσοφική και πολιτική σκέψη, η οποία αποτελεί γενικά ένα σημαντικό μέρος του Ρωσικού Πολιτισμού. Οι ιδέες, που ευρίσκονται στη βάση των έργων του Πατριάρχη Κυρίλλου μπορούν να γίνουν αντικείμενο της επικοινωνίας στο επίπεδο της διανόησης μεταξύ των Ρώσων και των Πολωνών θεολόγων, φιλοσόφων, κοινωνικών και πολιτικών παραγόντων και απλών πιστών.

Η επικαιρότητα του θέματος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθεριών.

Στις μέρες μας η επικράτηση της τεχνικής σκέψης και των αναπτυγμένων τεχνολογιών ενίοτε κρύβει από τον άνθρωπο τη σπουδαιότητα της πνευματικής διάστασης της ζωής. Εν τούτοις οι διαχρονικές απορίες της ανθρωπότητας, λύση στις οποίες οι άνθρωποι πάντα αναζητούσαν μέσα στη θρησκευτική παράδοση, δεν είναι λιγότερα επίκαιρες από ό, τι ήταν πριν χιλιάδες χρόνια.

Και ένα μάλιστα από αυτά τα θεμελιώδης σημασίας ερωτήματα είναι το ζήτημα της ανθρώπινης ελευθερίας. Η ελευθερία του ανθρώπινου προσώπου, η οποία το διακρίνει από τα άλλα θεία κτίσματα, θέλει ένα βαθύ στοχασμό από κάθε γενιά των ανθρώπων. Η πραγμάτωση από τον άνθρωπο της ατομικής του ελευθερίας συνδέεται άρρηκτα με την αρετή και προϋποθέτει τις συνεχείς πνευματικές προσπάθειες. Δυστυχώς η σύγχρονη καταναλωτική συνείδηση πολύ συχνά

αποδεικνύεται ανίκανη να δεχθεί αυτή την απλή αλήθεια. Συχνά ακούμε ότι ο άνθρωπος δεν πρέπει να σκέφτεται για την αυτοτελειοποίηση. Είναι καλύτερα να αναζητούμε τις απολαύσεις και να επιδιώκουμε τη διασκέδαση και να υπηρετούμε ανεύθυνα τα πάθη μας. Όπως συχνά ισχυρίζονται σήμερα η ελευθερία του προσώπου περιορίζεται μόνο από τα συμφέροντα του περιβάλλοντος μας. Όμως αυτή η προσέγγιση δεν λαμβάνει υπόψη το σύνθετο χαρακτήρα της ανθρώπινης φύσης. Ο άνθρωπος, ο οποίος περιορίζεται μόνο από τα δικαιώματα των γύρω του, δεν είναι απαραίτητο και να επιδιώκει οπωσδήποτε την ηθική τελειοποίηση και να ακολουθεί τη φωνή της συνείδησής του. Στην πράξη όμως, ένας άνθρωπος, ο οποίος στερείται τους ηθικούς προσανατολισμούς έχει ροπή προς την αμαρτία και την αυτοκαταστροφή. Εκτός τούτων αυτός ο άνθρωπος είναι ανίκανος όχι μόνο για την κοινωνική δημιουργία αλλά και για τη συνύπαρξη με τους πλέον οικείους ανθρώπους. Η ελευθερία της βούλησης μετατρέπεται στην επαίσχυντη δουλεία της αμαρτίας.

Αυτός είναι ο λόγος γιατί το βιβλίο του Αγιοτάτου Πατριάρχη Κυρίλλου ασχολείται με το θέμα του συνδέσμου της ελευθερίας και της ευθύνης, με την απάντηση, την οποία καλούμαστε να δώσουμε με τις καθημερινές μας πράξεις και σκέψεις. Μέσα στα άρθρα και τις ομιλίες, τα οποία συμπεριλήφθηκαν στο έργο αυτό, το προαναφερόμενο πρόβλημα προσεγγίζεται από τις διάφορες πλευρές.

Η ηθική ευθύνη ως απαραίτητος όρος για την επιβίωση της ανθρώπινης κοινωνίας.

Η ίδια η πραγματικότητα μας οδηγεί στο να καταλάβουμε την ανάγκη της ηθικής ευθύνης του ανθρώπου ενώπιον της κοινωνίας και του εαυτού του. Είναι φανερό ότι η άρνηση της ηθικής αξιολόγησης των πράξεων του ανθρώπου, της εξουσίας και του λαού, καθιστά άλυτα πολλά κοινωνικά προβλήματα. Έτσι η κοινωνία αρνείται εκ των πραγμάτων να αγωνιστεί κατά του κοινωνικού κακού όπως ο αλκοολισμός, η ναρκομανία, η ακολασία, διότι ακολουθώντας τη λογική των φιλελεύθερων, εάν όλα αυτά είναι αποτέλεσμα της ελεύθερης επιλογής, η κοινωνία και η Πολιτεία δεν πρέπει να τα εμποδίζουν αλλά αντίθετα να εξασφαλίζουν τις συνθήκες για την καλύτερη πραγματοποίηση αυτής της επιλογής. Πραγματικά, σήμερα στην Ευρώπη παντού λειτουργούν πορνεία, σε ορισμένα μέρη νομιμοποιείται η χρήση ναρκωτικών, υπάρχουν πολλά νυχτερινά μπάρ και καταγώγια όπου συχνάζουν οι μέθυστοι. Αυτές οι συνταγές για την επίλυση των ηθικών προβλημάτων οδηγούν στον εκφυλισμό ολόκληρων των λαών και στην αυξανόμενη ερήμωση της Ηπείρου μας.

Επιπλέον, μέσα από τα ΜΜΕ και το σύστημα Παιδείας στην κοινωνία και ιδιαίτερα στη νέα γενιά επιβάλλονται αντιλήψεις ότι τα ανήθικα φαινόμενα είναι κανόνας ζωής. Ασκείται ένας απαράδεκτος εκβιασμός στη συνείδηση των ανθρώπων, οι οποίοι πέφτουν θύματα μιας νέας ολοκληρωτικής ιδεολογίας.

Ακόμα και στη βάση της χρηματοοικονομικής κρίσης δεν ευρίσκονται οι δυσκολίες του τεχνικού χαρακτήρα ή κάποιες οικονομικές νομοτέλειες, αλλά τα ανθρώπινα πάθη, όπως το πόθος του κέρδους, η απάτη και η προδοσία, η πλεονεξία και ο εγωισμός. Εξακολουθώντας να παραβλέπει την καταστρεπτική τους δύναμη και απορρίπτοντας την ηθικά προσανατολισμένη Παιδεία η ανθρωπότητα φτάνει στο όριο της κατάρρευσης.

Η απολυτοποίηση του δικαιώματος επιλογής.

Όλο και πιο συχνά ερχόμαστε αντιμέτωποι με την απολυτοποίηση του δικαιώματος επιλογής και την λησμονιά της ευθύνης, με την οποία συνδέεται άρρηκτα αυτό το δικαίωμα. Όμως ο χριστιανικός πολιτισμός, στο χώρο του οποίου εμφανίστηκε η σύγχρονη διδασκαλία για τα δικαιώματα, πάντα είχε ως αφετηρία την αρχή ότι η ανήθικη συμπεριφορά του ανθρώπου, η οποία είναι ασυμμόρφωτη στην θεοδώρητη αξιοπρέπειά του, αποτελεί κακό, που μιμείται την ελευθερία και απομακρύνει από τον Δημιουργό.

Η απώλεια της σχέσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με την ηθική.

Πρέπει να παρατηρήσουμε ότι τα μεταπολεμικά κείμενα για τα ανθρώπινα δικαιώματα διαπραγματεύονται τη σχέση της ελευθερίας με την ηθική ευθύνη. Έτσι, στην Παγκόσμια Διακήρυξη για τα ανθρώπινα δικαιώματα του 1948, στην Ευρωπαϊκή Διακήρυξη για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των βασικών ελευθεριών του 1950 υπάρχει αναφορά στη σχέση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με την ηθική. Σύμφωνα με το πνεύμα αυτών των κειμένων τα ανθρώπινα δικαιώματα μπορούν να περιοριστούν για λόγους ηθικής.

Στα μεταγενέστερα διεθνή κείμενα, όπως π.χ. στο *Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης* 2000, δεν εδραιώνεται η σχέση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με την ηθική. Τοιουτοτρόπως η ελευθερία αποκόπτεται εντελώς από την ηθική. Και πολύ περισσότερο, στη σύγχρονη φιλελεύθερη κοινωνική και πολιτική χρήση θεωρείται ανήθικη η τοποθέτηση του ζητήματος για το ότι το δίκαιο μπορεί να περιορίσει τις αμαρτωλές επιδιώξεις του ατόμου. Αυτό σημαίνει ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα γίνονται όλο και περισσότερο κλειστό σύστημα, το οποίο δεν έχει σχέση με την πνευματική παράδοση, την οποία διαφυλάσσει στην Ευρώπη η Εκκλησία.

Το μονοπώλιο του φιλελευθερισμού της αλήθειας.

Ο φιλελευθερισμός, ο οποίος προϋποθέτει την άρνηση της σχέσης της ελευθερίας του ανθρώπου με την ηθική του ευθύνη στην κοινωνία τοποθετείται ως έσχατη αλήθεια. Κάθε κριτική των ανήθικων φαινομένων χαρακτηρίζεται ως μισαλλοδοξία και θρησκευτική ακρότητα. Οι παραδοσιακοί Ευρωπαίοι χριστιανοί έχουν ήδη αντιμετωπίσει τις διώξεις αυτού του είδους. Συγκεκριμένα για την

δημόσια αποδοκιμασία του μη συμβατικού σεξουαλικού προσανατολισμού σε ορισμένες χώρες της Ευρώπης μπορεί να πληρώσει κανείς την καριέρα του ή να πάει στη φυλακή.

Η χριστιανοφοβία ως συνέπεια της εφαρμογής των φιλελεύθερων δογμάτων.

Με γοργούς ρυθμούς λαμβάνει τις ευρύτερες διαστάσεις στην Ευρώπη η χριστιανοφοβία. Ένα παράδειγμα του περιορισμού των δικαιωμάτων των χριστιανών αποτελεί η απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της 3^{ης} Νοεμβρίου 2009 για την υπόθεση της «Λάουτσι κατά της Ιταλίας», όπου ισχυρίζεται ότι η ανάρτηση του Εσταυρωμένου στα δημόσια σχολεία της Ιταλίας παραβαίνει τα ανθρώπινα δικαιώματα. Λόγω της απόφασης του δικαστηρίου οι πιστοί βρέθηκαν σε φανερά ανισότιμη θέση, όταν η εκκοσμίκευση κηρύττεται ως μια ουδέτερη βάση για τη ζωή της κοινωνίας. Πρόκειται για την προσπάθεια εδραίωσης μια καινούργιας ιδεολογίας, η οποία στερεί τους χριστιανούς τη δυνατότητα να φέρουν τη θρησκευτική διάσταση στο δημόσιο βίο. Η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ρωσίας στήριξε την Ιταλία, τη Ρωσία και μια σειρά των άλλων χωρών, οι οποίες τάχθηκαν εναντίον της προαναφερόμενης απόφασης που επιδεικνύει φανερά πως η σύγχρονη αντίληψη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μπορεί να γίνει αφορμή για τον περιορισμό της ελευθερίας των πιστών. Ως τρίτο μέρος παρουσιάστηκαν οι χώρες όπως: η Ρωσία, η Βουλγαρία, η Ελλάδα, η Λιθουανία, η Μάλτα, το Μονακό, η Ρουμανία, το Σαν-Μαρίνο. Θα θέλαμε να δούμε και την Πολωνία ανάμεσα σε αυτά τα κράτη.

Η ανάγκη για το διάλογο των νοοτροπιών. Η εκπόνηση των «Αρχών της διδασκαλίας...» ως μια συμβολή στο διάλογο.

Η σπουδαιότητα της συζήτησης για τα ανθρώπινα δικαιώματα στο σύγχρονο κόσμο υπήρξε η αφετηρία για την υιοθέτηση του κειμένου, στο οποίο εκτίθετο η θέση της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας επί του θέματος. Η προετοιμασία των «Αρχών της διδασκαλίας για την αξιοπρέπεια, την ελευθερία και τα ανθρώπινα δικαιώματα», ενός κειμένου, το οποίο ενεκρίθη από τη Σύνοδο της Ιεραρχίας το 2008, πραγματοποιείτο υπό την καθοδήγηση του Αγιοτάτου Πατριάρχη Κυρίλλου κατά τη διάρκεια των δυο ετών. Πολλά από τα άρθρα και τις ομιλίες, οι οποίες συμπεριλήφθηκαν στο βιβλίο «Ελευθερία και ευθύνη: αναζητώντας την αρμονία», ήταν μια μορφή της προκαταρκτικής κοινωνικής συζήτησης των ιδεών, που τέθηκαν στη βάση αυτού του κειμένου με το πανεκκλησιαστικό χαρακτήρα.

Θεωρούμε την αναζήτηση της ισορροπίας ανάμεσα στην ελευθερία και την ευθύνη ένα από τους πιο πολύπλοκους στόχους της σύγχρονης πολυπολιτισμικής κοινωνίας και το κύριο θέμα για το διάλογο μεταξύ των ανθρώπων με διάφορες νοοτροπίες. Αυτός ο διάλογος πρέπει να διεξάγεται με βάση τον αμοιβαίο σεβασμό και την ειλικρίνεια, αποκλείοντας την επιβολή και τον εξαναγκασμό. Το θεμέλιο του πρέπει να αποτελέσει η αντίληψη για την καθολική αξία του ανθρώπινου προσώπου, το

οποίο, σύμφωνα με την πεποίθηση των χριστιανών, προέρχεται από το γεγονός της δημιουργίας του ανθρώπου κατ'εικόνα και καθ'ομοίωσιν του Θεού. Η υψηλή αξία του ανθρώπου εκφράζεται ακόμα και στην επιδίωξη εκ μέρους του της αρετής και της τελειότητας, για την οποία δεν μπορεί η κοινωνία να αδιαφορήσει.

Συμπέρασμα.

Ο Χριστιανισμός διδάσκει για τη ζωή των δικαίων, που συμμορφώνεται με την θεοδώρητη αξιοπρέπεια. Μόνο αυτή η ζωή μπορεί να είναι πραγματικά αρμονική και ελεύθερη. Επανερχόμενοι στις πνευματικές τους καταβολές και ακολουθώντας στις πράξεις και στα έργα τους τα υψηλά ηθικά ιδεώδη οι Ευρωπαίοι χριστιανοί είναι σε θέση να οικοδομήσουν μια ακμάζουσα κοινωνία βάση των αρχών του καλού και της δικαιοσύνης, του ελέους και της αλληλοβοήθειας. Ελπίζω ότι το βιβλίο του Πατριάρχη Κυρίλλου «Ελευθερία και ευθύνη: αναζητώντας την αρμονία» θα αποτελέσει τη συμβολή στη συζήτηση στην Πολωνία των επίκαιρων ζητημάτων σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα.